

שער היחוד והאמונה – פרק ז

ובזה יובן מה שכתוב בזהר הקדוש דפסוק "שמע ישראל" הוא יחודא עלאה, ויברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הוא יחודא תתאה. כי "ועד" הוא "אחד" בחלופי אתון.

כי הנה סבת וטעם הצמצום וההסתתר הזה שהסתיר והעלים הקדוש ברוך הוא את החיות של העולם, כדי שיהיה העולם נראה דבר נפרד בפני עצמו.

הנה הוא ידוע לכל, כי תכלית בריאת העולם הוא בשביל התגלות מלכותו ותברך, דאין מלך בלא עם. פרוש, "עם" מלשון "עוממות", שהם דברים נפרדים וזרים ורחוקים ממעלת המלך. כי אלו אפלו היו לו בנים רבים מאד, לא שייך שם מלוכה עליהם, וכן אפלו על שרים לבדם; רק "ברוב עם" דווקא "הדרת מלך". ושם המורה על מדת מלכותו ותברך הוא שם אדנות, כי הוא אדון כל הארץ.

ונמצא כי מדה זו ושם זה הן המהוין ומקיימין העולם להיות עולם כמות שהוא עכשיו, יש גמור, ודבר נפרד בפני עצמו, ואינו בטל במציאות ממש, כי בהסתלקות מדה זו ושם זה חס ושלום – היה העולם חוזר למקורו בדבר ה' ורוח פיו ותברך, ובטל שם במציאות ממש ולא היה שם "עולם" עליו כלל. והנה גדר ובחינת שם "עולם" נופל על בחינת מקום ובחינת זמן דווקא. בחינת מקום הוא מזרח ומערב צפון ודרום מעלה ומטה; בחינת זמן – עבר הנה ועתיד.

והנה כל בחינות אלו אין להן שייכות במדות הקדושות העליונות, כי אם במדת מלכותו ותברך לבדה שייך לומר שהוא ותברך מלך למעלה עד אין קץ, ולמטה עד אין תכלית, וכן לד' סטרין. וכן בבחינת זמן, "ה' מלך ה' מלך ה' מלוך". ונמצא שחיות המקום וכן חיות הזמן והתהויותם מאין ליש וקיומם כל זמן קיומם הוא ממדת מלכותו ותברך ושם אדנות ברוך הוא.

ולפי שמדת מלכותו ותברך מיחדת במהותו ועצמותו ותברך בתכלית היחוד, כמו שיתבאר, הלכך גם בחינת המקום והזמן בטלים במציאות ממש לגבי מהותו ועצמותו ותברך כבטול אור השמש בשמש. וזהו שלוב שם אדנות בשם הנוי"ה. כי שם הנוי"ה מורה שהוא למעלה מן הזמן, שהוא היה הנה ויהיה ברגע א' כמו שכתוב [ברעינא מהימנא פרשת פינחס]. וכן למעלה מבחינת מקום, כי הוא מהנה תמיד את כל בחינת המקום כלו, מלמעלה עד למטה ולד' סטרין.

והנה אף על פי שהוא ותברך למעלה מהמקום והזמן, אף על פי כן הוא נמצא גם למטה במקום וזמן, דהיינו שמתייחד במדת מלכותו שממנה נמשך ונתהווה המקום והזמן, וזהו יחודא תתאה [שלוב הנוי"ה באדנות ברוך הוא]. דהיינו שמהותו ועצמותו ותברך, הנקרא בשם אין סוף ברוך הוא, מלא את כל הארץ ממש בזמן ומקום. כי בשמים מפעל ובארץ ולד' סטרין הכל מלא מאור אין סוף ברוך הוא בשוה ממש, כי כך הוא בארץ מתחת כמו בשמים מפעל ממש, כי הכל הוא בחינת מקום, הבטל במציאות באור אין סוף ברוך הוא המתלבש בו על ידי מדת מלכותו המיוחדת בו ותברך. רק שמדת מלכותו היא מדת הצמצום וההסתיר, להסתיר אור

אין סוף ברוך הוא, שלא יבטלו הזמן והמקום ממציאותם לגמרי, ולא יהיה שום בחינת זמן ומקום במציאות, אפלו לתחתונים.

והנה במה שנתבאר יובן מה שכתוב: "אני ה' לא שניתיי" (מלאכי ג, ו), פרוש: שאין שום שנוי כלל, כמו שהיה לבדו קדם בריאת העולם, כך הוא לבדו אחר שנברא.

וזהו שאומרים: "אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא" כו', בלי שום שנוי בעצמותו ולא בדעתו. כי בידיעת עצמו יודע כל הנבראים, שהכל ממנו ובטל במציאות אצלו. וכמו שכתב הרמב"ם זכרונו לברכה שהוא היודע, והוא הידוע, והוא הדעה עצמה - הכל אחד; ודבר זה אין כח בפה לאמרו, ולא באזן לשמעו, ולא בלב האדם להכירו על בוריו, כי הקדוש ברוך הוא מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש מכל צד ופנה בכל דרך יחוד, ואין דעתו דבר נוסף על מהותו ועצמותו כמו שהוא בנפש האדם, שדעתה דבר נוסף על מהותה ומרכב בה. שהרי כשהאדם לומד ויודע איזה דבר, כבר היתה בו נפשו המשפלת בטורם שלמד וידע; ואחר שלמד וידע, נתוספה ידיעה זו בנפשו; וכן מדי יום ביום, "ימים ידברו ורב שנים ידיעו חכמה" (איוב לב, ז), ואין זו אחדות פשוטה אלא מרכבת. אבל הקדוש ברוך הוא הוא אחדות פשוט בלי שום הרקבה וצד רבוי כלל; ואם כן, על כרחך מהותו ועצמותו ודעתו הכל דבר אחד ממש בלי שום הרקבה. ולפיכך, כשם שאי אפשר לשום נברא בעולם להשיג מהות הבורא ועצמותו, כך אי אפשר להשיג מהות דעתו, רק להאמין באמונה שהיא למעלה מהשכל ומהשגה שהקדוש ברוך הוא יחיד ומיוחד. הוא ודעתו הכל אחד ממש, ובידיעת עצמו מכיר ויודע כל הנמצאים עליונים ותחתונים עד שלשול קטן שבבים, ועד יתוש קטן שיהיה בטבור הארץ, אין דבר נעלם ממנו. ואין ידיעה זו מוסיפה בו רבוי והרקבה כלל, מאחר שאינה רק ידיעת עצמו, ועצמותו ודעתו הכל אחד.

ולפי שזה קשה מאד לצייר בשכלנו, על כן אמר הנביא: "כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבתתי ממחשבתתכם" (ישעיה נה, ט), וכתוב "החקר אלו-ה' תמצא" (איוב יא, ז), וכתוב: "העיני בשר לך אם כראות אנוש תראה" (איוב י, ד). שהאדם רואה ויודע כל הדברים בידיעה שחוץ ממנו, והקדוש ברוך הוא בידיעת עצמו, עד כאן לשונו [עייין שם בהלכות יסודי התורה, והספימו עמו חכמי הקבלה כמבואר בפרדס מהרמ"ק זכרונו לברכה].

והנה מכאן יש להבין שגגת מקצת חכמים בעיניהם, ה' יכפר בעדם, ששגו וטעו בעיונם בכתבי האר"י זכרונו לברכה, והבינו ענין הצמצום המזכר שם כפשוטו, שהקדוש ברוך הוא סלק עצמו ומהותו חס ושלום מעולם הזה, רק שמשגיח מלמעלה בהשגחה פרטית על כל היצורים כלם אשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. והנה מלבד שאי אפשר כלל לומר ענין הצמצום כפשוטו, שהוא ממקרי הגוף, על הקדוש ברוך הוא הנבדל מהם רבוא רבבות הבדלות עד אין קץ, אף גם זאת לא בדעת ידברו, מאחר שהם מאמינים בני מאמינים שהקדוש ברוך הוא יודע כל היצורים שבעולם הזה השפל ומשגיח עליהם; ועל כרחך אין ידיעתו אותם מוסיפה בו רבוי וחדוש, מפני שיודע הכל בידיעת עצמו, הרי כביכול מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד.

וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב בְּתַקוּנִים תַּקוּן נ"ז דְּלִית אֶתְר פְּנוּי מִיָּנִיה לֹא בְּעֵלְאִין וְלֹא בְּתַתְּאִין, וּבְרַעְיָא מְהִימְנָא פְּרִשְׁת פִּינְחָס: אִיהוּ תַּפִּיס בְּכֻלָּא וְלִית מֵאן דְּתַפִּיס בֵּיה כּוּי, אִיהוּ סוּבְב כָּל עֲלָמִין כּוּי וְלִית מֵאן דְּנַפִּיק מִרְשׁוּתִיה לְבַר, אִיהוּ מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין כּוּי, אִיהוּ מְקַשֵּׁר וּמִיחַד זִינָא לְזִינִיה עֲלָא וְתַתָּא, וְלִית קוּרְבָא בְּד' יְסוּדִין אֲלֵא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּד אִיהוּ בִּינְיָהוּ, עַד כָּאן לְשׁוּנו. וְרוּצָה לֹמַר: "לִית מֵאן דְּתַפִּיס בֵּיה", שְׂאִין מִי שְׂתַּפֵּס בְּהַשְׁגַּת שְׁכֻלוֹ מְכַל שְׁכָלִים הַעֲלִיּוֹנִים בְּמַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּתַקוּנִים: "סְתִימָא דְכָל סְתִימִין וְלִית מַחְשָׁבָה תַּפִּיסָא בְּדָ כָּלֵל."

וְגַם בְּתַחֲתוּנִים, אָף עַל גַּב דְּאִיהוּ מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין, אֵינּוּ כְּנִשְׁמַת הָאָדָם תּוּךְ גּוּפוֹ, שְׁהִיא נִתְּפֹסֶת תּוּךְ הַגּוּף עַד שְׁמַתְּפַעֲלַת וּמְקַבְּלַת שְׁנוּיִים מִשְׁנוּיֵי הַגּוּף וְצַעְרוֹ, מִהַפְּאוֹת אוֹ קְרִירוֹת אוֹ חֲמִימוֹת הָאֵשׁ וְכִיּוּצָא; מֵה שְׂאִין כֵּן בְּהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂאִינוֹ מְקַבֵּל שׁוּם שְׁנוּי מִשְׁנוּיֵי עוֹלָם הַזֶּה, מְקִיץ לְחוּרְף וּמִיּוֹם לְלֵילָה, כְּדַכְתִּיב ⁶: "גַּם חֲשֵׁךְ לֹא יַחְשִׁיד מִמֶּךָ וְלֵילָה כִּיּוֹם יֵאִיר", לְפִי שְׂאִינוֹ נִתְּפֹס כָּלֵל תּוּךְ הַעוֹלָמוֹת אָף עַל גַּב דְּמַמְלָא לֹון.

וְזֶהוּ גַם כֵּן עֲנִין סוּבְב כָּל עֲלָמִין, פְּרוּשׁ דְּרִךְ מְשַׁל, כְּשֶׁאָדָם מִתְּבוּנָן בְּאִיזָה דְּבַר חֲכָמָה בְּשְׁכֻלוֹ אוֹ דְּבַר גְּשָׁמִי בְּמַחְשְׁבָתוֹ, אֲזִי שְׁכֻלוֹ וּמַחְשְׁבָתוֹ מְקִיפִים עַל הַדְּבַר הַהוּא הַמְּצִיר בְּמַחְשְׁבָתוֹ אוֹ בְּשְׁכֻלוֹ, אֲדָ אִין מְקִיפִים עַל הַדְּבַר הַהוּא מִמֶּשׁ בְּפַעַל מִמֶּשׁ. אֲבָל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְּכַתִּיב בֵּיה ⁷ "כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֶיכֶם" וְגוֹי, מַחְשְׁבָתוֹ וַיִּדְעֶתוֹ שְׂיִודַע כָּל הַנְּבִרָאִים מְקַפֵּת כָּל נְבִרָא וְנְבִרָא בְּפַעַל מִמֶּשׁ, שְׁהֲרִי הִיא הִיא חִיּוּתוֹ וְהַתְּהוּוּתוֹ מֵאִין לֵישׁ בְּפַעַל מִמֶּשׁ.

וּמְמַלָּא כָּל עֲלָמִין הִיא בְּחִינַת הַחִיּוּת הַמְּתַלְבֶּשֶׁת תּוּךְ עֵצִים הַנְּבִרָא, שְׁהִיא מְצַמְצַמַת בְּתוֹכוֹ בְּצַמְצוּם רַב כְּפִי עֲרֶךְ מַהוּת הַנְּבִרָא, שְׁהוּא בְּעַל גְּבוּל וְתַכְלִית בְּכַמּוּתוֹ וְאִיכוּתוֹ, דְּהֵינּוּ מַעֲלָתוֹ וְחֲשִׁיבוּתוֹ. כְּגוֹן הַשְּׁמֶשׁ, שְׁגוּפוֹ יֵשׁ לוֹ גְּבוּל וְתַכְלִית בְּכַמּוּתוֹ, שְׁהוּא כְּמוֹ קס"ז פְּעָמִים כְּגִדְל כְּדִיּוֹר הָאֶרֶץ. וְאִיכוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ, הוּא אוֹרוֹ, גַּם כֵּן יֵשׁ לוֹ גְּבוּל עַד כְּפֵמָה יוּכַל לְהֵאִיר, כִּי לֹא יֵאִיר לְבִלְתִּי תַכְלִית, מֵאַחַר שְׁהוּא נְבִרָא. וְכֵן כָּל הַנְּבִרָאִים הֵם בְּעֵלֵי גְּבוּל וְתַכְלִית, כִּי מִהָאֶרֶץ לְרַקִּיעַ מִהֲלַךְ ת"ק שָׁנָה כּוּי.

וְאִם כֵּן, הַחִיּוּת הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּהֵם הִיא בְּבְּחִינַת צַמְצוּם רַב וְעֵצִים, כִּי צְרִיכָה תַּחֲלָה לְהַתְּצַמְצֵם צַמְצוּמִים רַבִּים וְעֵצוּמִים עַד שְׂתִּיהוּהוּ מַכְחָה וְאוּרָה עֵצִים הַנְּבִרָאִים כְּמוֹת שְׁהֵם בְּעֵלֵי גְּבוּל וְתַכְלִית. כִּי מְקוּר הַחִיּוּת הוּא רוּחַ פִּינוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְּתַלְבֶּשׁ בְּעֶשְׂרָה מְאָמְרוֹת שְׁבַתוֹרָה, וְרוּחַ פִּינוֹ יִתְּבַרְךְ הִיָּה יָכוֹל לְהַתְּפַשֵּׁט לְאִין קַץ וְתַכְלִית וּלְבִרָא עוֹלָמוֹת אִין קַץ וְתַכְלִית לְכַמּוּתָם וְאִיכוּתָם וְלְהַחֲיוֹתָם עַדִּי עַד, וְלֹא הִיָּה נְבִרָא עוֹלָם הַזֶּה כָּלֵל (שְׁכֻמוֹ שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא אִין סוּף, כְּדָ כָּל מִדּוֹתָיו וּפְעוּלוֹתָיו, דְּאִיהוּ וְגִרְמוּהִי חַד, הֵינּוּ הַחִיּוּת הַנְּמַשְׁכֵּת מִמִּדּוֹתָיו, שְׁהֵן חֲסֵד וְרַחֲמִים וּשְׂאָר מִדּוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוּתָן שְׁמַתְּלַבְּשׁוֹת בְּרוּחַ פִּינוֹ, כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי, וְעוֹלָם עַל יְדֵי חֲסֵד בְּנֵה בְּדַבַּר ה' וְרוּחַ פִּינוֹ הַנְּעִשָּׂה כְּלִי וּלְבוֹשׁ לְחֲסֵד זֶה, כְּהַדִּין קַמְצָא דְּלְבוּשִׁיה מִנִּיה וּבִיה). אֲלֵא שְׁצַמְצֵם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָאוֹר וְהַחִיּוּת שְׂיִוְכַל לְהַתְּפַשֵּׁט מְרוּחַ פִּינוֹ, וְהַלְּבִישׁוֹ תּוּךְ צִירוּפֵי אוֹתִיוֹת שֶׁל עֶשְׂרָה מְאָמְרוֹת וְצִירוּפֵי צִירוּפֵיהֶן בְּחֻלּוּפֵי וְתַמּוּרוֹת הָאוֹתִיוֹת עֲצָמֹן וּבְחֲשָׁבוֹנָן וּמְסַפְּרוֹ, שְׁכָל חֻלּוּף וְתַמּוּרָה מוּרָה עַל יְרִידַת הָאוֹר וְהַחִיּוּת מִמְּדַרְגָּה לְמְדַרְגָּה, דְּהֵינּוּ שְׂיִוְכַל לְבִרָא וְלְהַחֲיוֹת בְּרוּאִים שְׂמִדְרָגוֹת אִיכוּתָם וּמַעֲלָתָם הִיא פְּחוּתָה מִמְּדַרְגּוֹת אִיכוּת וּמַעֲלַת הַבְּרוּאִים

הנבראים מאותיות ותיבות עצמן שבעשרה מאמרות, שבהן מתלבש הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, שהן מדותיו. והחשבון מורה על מיעוט האור והחיות, מיעוט אחר מיעוט, עד שלא נשאר ממנו אלא בחינה אחרונה שהוא בחינת החשבון ומספר, כמה מיני פוחות ומדרגות כלולות באור וחיות הנה המלבש בצירוף זה של תיבה זו (ואחר כל הצמצומים האלה וכיוצא בהן, כאשר גזרה חכמתו יתברך, הוא שהיה יכול האור והחיות להתלבש גם בתחתונים, כמו אבנים ועפר הדומים, כי "אבן" דרך משל – שמה מורה כי שרשה משם העולה בין במספרו ועוד אל"ף נוספת משם אחר (לישעם) (נראה דצריך להיות לטעם) הידוע ליוצרה.

והנה שם ב"ן בעצמו הוא בעולמות עליונים מאד, רק שעל ידי צמצומים רבים ועצומים ממדרגה למדרגה ירד ממנו חיות מועט במאד מאד, עד שיוכל להתלבש באבן. וזו היא נפש הדומים המחיה ומהנה אותו מאין ליש בכל רגע, וכמו שנתבאר לעיל. וזו היא בחינת ממלא כל עלמין, מה שאין בן בחינת סובב כל עלמין.)

וכל פח ומדרגה יכול לברוא ברואים כפי בחינת מדרגה זו גם בן לאין קץ ותכלית בכמותם ואיכותם להחיות עדי עד, מאחר שהוא פח ה' המתפשט ונאצל מרוח פיו, ואין מעצור כו'. אך שלא יהיה איכותם במעלה גדולה כל כך כאיכות ומעלת ברואים שיוכלו להבראות מבחינת פח ומדרגת האותיות עצמן: